

Høgskolen i **Hedmark**

LUNA

Emilie Nyfløt Bjørn

Bacheloroppgave

Ungdomskultur - et fremmedelement i skolen?

GLU 5-10

2014

Samtykker til utlån hos høgskolebiblioteket

JA NEI

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA NEI

Norsk sammendrag

Tittel: Ungdomskultur – et fremmedelement i skolen?	
Forfatter: Emilie Nyfløt Bjørn	
År: 2014	Sider: 28
Emneord: Ungdom, ungdomskultur, identitetsdannelse, ungdomstrinnet, ungdomsskoleelever	
Sammendrag: Denne oppgaven tar for seg ungdomskultur i skolesammenheng, og hvordan denne kulturen kan være en del av ungdomsskoleelevenes identitetsdannelse. Ungdomstrinnet er særlig vektlagt, og det vil bli drøftet om ungdomskulturen er, og bør være, en del av skolehverdagen. Det vil bli gjort rede for hva som ligger i begrepene ungdom og ungdomskultur i sammenheng med identitet. Det blir også lagt frem hva som er skolens ideelle formål, og hva som viser seg å være realiteten på ungdomstrinnet i dag. I kap.4 vil det bli drøftet om ungdomskulturen er en del av skolehverdagen ved å se på hva som står i LK06, og hva som står i bakgrunnsdokumentene for satsingsprosjektet «Ungdomstrinn i utvikling». Kunne det tenkes at ungdomsskoleelevenes motivasjon hadde vært høyere om ungdomskulturen ble ansett som en ressurs i skolen?	

Engelsk sammendrag (abstract)

Title: Is there an absence of youth culture in the school?

Author: Emilie Nyfløt Bjørn

Year: 2014

Pages: 28

Keyword: Youth culture, identity formation, lower secondary school, pupils at lower secondary level

Summary:

This bachelor thesis is about youth culture in a school context, and how this culture can be a part of the pupils identity formation. Lower secondary education is the main focus, and it will be discussed whether or not youth culture is, or should be, a part of the school life. It will be explained what youth and youth culture is today in an identity context. It will also be reviewed what the school system purposes are, and what turns out to be the reality in lower secondary schools today. In Chapter 4 it will be discussed whether or not the youth culture is a part of the school life by looking at what LK06 says about the subject, and what is written in the background documents for the project "Ungdomstrinn i utvikling". Could it be that lower secondary school pupils motivation would have been higher if youth culture was considered as a school resource?

Forord

Denne oppgaven dreier seg om ungdom og ungdomskultur, og hvilken plass denne kulturen har i ungdomstrinnet. Som norsk- og RLE-student har jeg stor interesse for det identitetsdannende aspektet ved menneskelivet, og ungdomstiden er nettopp den perioden av livet som betegnes som en identitetsdannende fase. Skolens oppdrag er blant annet å støtte opp under elevenes identitetsarbeid, men hvordan skal dette gjøres? Om ungdomskulturen er en del av ungdomsskoleelevenes identitetsprosjekt, hvilken plass har i så fall ungdomskulturen i skolen? Etter tre år på grunnskolelærerutdanningen føler jeg ikke at pedagogikkfaget har gitt meg tilstrekkelig pedagogisk kompetanse og kunnskap om ungdom og ungdomskultur, til tross for at nasjonale retningslinjer for grunnskolelærerutdanningen 5-10. blant annet sier at studenten skal ha kunnskap om verdier, interesser og normer i ulike ungdomskulturer og den betydning dette har for ungdoms identitet. Derfor valgte jeg å skrive en oppgave som nettopp dreier seg om ungdom, ungdomskultur og identitetsarbeid i skolesammenheng, slik at jeg som fremtidig lærer forhåpentligvis er bedre rustet til å møte ungdomsskoleelevers behov.

Jeg vil takke veilederen min, Thor-André Skrefsrud, for å ha holdt ut med mine usammenhengende ideer og utkast underveis i skriveprosessen, og for å ha gitt meg god støtte og faglige innspill som har vært til stor hjelp. Jeg vil også rette en enorm takk til Maria Hjaltadottir, min gode venn, «siamesiske tvilling», faste studiepartner og medsammensvorne i tykt og tynt. Hadde det ikke vært for hennes selskap, både på høgskolebiblioteket, i forelesning og på røykeklassen, hadde ikke dette vært mulig.

Emilie Nyfløt Bjørn

Hamar, 2014

Innhold

1. INNLEDNING	6
1.1 METODISK REFLEKSJON	8
2. UNGDOM, UNGDOMSKULTUR OG IDENTITET	9
2.1 UNGDOM.....	9
2.1.1 <i>Ungdom og identitetsdannelse i dagens samfunn</i>	10
2.2 UNGDOMSKULTUR	12
2.2.1 <i>Ulike syn på ungdomskulturen</i>	12
2.2.2 <i>Ungdomskultur som uttrykk for identitetsdannelsen</i>	13
3. UNGDOMSTRINNET SOM MØTEPlass FOR UNGDOM.....	15
3.1 SKOLENS FORMÅL OG OPPGAVE	16
3.2 REALITETER I DAGENS UNGDOMSTRINN	17
4. ER UNGDOMSKULTUREN ET FREMMEDELEMENT I SKOLEN?	19
4.1 UNGDOMSKULTUR I LK06	19
4.2 SATSING PÅ UNGDOMSTRINNET.....	21
4.2.1 <i>Motivasjon – Mestring – Muligheter</i>	21
4.2.2 <i>Motivasjon og mestring for bedre læring</i>	23
5. AVSLUTTENDE REFLEKSJONER	25
LITTERATURLISTE	27

1. Innledning

Why don't you all fade away
And don't try to dig what we all say
I'm not trying to 'cause a big sensation
I'm just talkin' 'bout my generation

Teksten over er hentet fra The Who's sang «My Generation» fra 1965. Sangen dreier seg om ungdomsgenerasjonens situasjon på 60-tallet, og hvordan generasjonskløften som hadde oppstått mellom ungdom og voksne gjorde at ungdom ble kritisert og sett ned på for deres livsstil, verdier og handlinger. «My Generation» kan bli sett på som et argument mot den ungdomskulturelle kritikken, hvor bandet kanskje prøver å poengtere at ungdommen på 60-tallet verken var bedre eller verre enn andre generasjoner, men at nye tider krever nye levemåter. Gjelder dette fortsatt for dagens ungdomsgenerasjon? Uttrykket «ungdommen nå til dags» og bildet av de «håpløse ungdommene» har gjort seg gjeldende frem til i dag. Ungdom og ungdomskultur har ofte blitt objekt for frustrasjon og kritikk fra de voksne - ikke minst innenfor skolesystemet. Men er virkelig ungdommenes liv og uttrykksformer så negativt som man skal ha det til?

Mennesker streber etter å finne en mening og en sammenheng i livet, og akkurat i ungdomstiden er denne meningssøkingen kanskje mest kritisk. Ungdomsperioden kan for mange være krevende, fylt med forvirring, motstridende interesser og forventninger, større ansvar og løsrivelse. Det er en tid hvor det kan skje en enorm utvikling av individet, og det er mye som skal læres - både kunnskapsmessig, følelsesmessig, samfunnsmessig og sosialt. Det er også, ikke minst, en periode for å «finne seg sjæl» og danne en egen identitet, og også finne sin sosiale tilhørighet. Som felles møteplass for de fleste av dagens ungdom, og et sted hvor de tilbringer mye av tiden sin, er skolen en viktig arena. Men hvilken betydning har egentlig ungdomstrinnet i ungdommenes liv? Forskning viser at dagens ungdomsskoleelever har lav motivasjon til det skolefaglige, og at skolen først og fremst viktig som et sted de kan tilbringe tid med jevnaldrende (Øia & Fauske, 2010). Hva er det med skolens faginnhold som gjør at ungdomsskoleelevene har lav motivasjon? Kan det tenkes at ungdommene er mer opptatt av de identitetsdannende forholdene enn det skolefaglige, og at dette skaper en spenning?

Denne oppgaven handler om ungdom og ungdomskultur i et skoleperspektiv, med fokus på ungdomstrinnet. Skolens oppgave er å ivareta faglig læring og kompetanseutvikling, men har også et ansvar i å stimulere elevene i deres identitetsutvikling. Dagens norske skole har blitt kritisert for å være for teorisentrert og resultatorientert. Det hevdes at samfunnet har lagt et læringspress på skolen, og at skolen er en sentral drivkraft i det å effektivisere læringen for å sikre landets kunnskapsøkonomi (Imsen, 2005). Kan det da hende at det identitetsdannende aspektet ved skolen er blitt borte? For at skolen skal kunne legge til rette for både tilegnelse av kunnskaper og en konstruktiv identitetsutvikling, er det viktig at skolen er et sted hvor den enkelte elev trives, og at skoleinnholdet oppleves som relevant og meningsfullt (Befring & Moen). Men er dette realiteten i dagens ungdomstrinn? Kan det tenkes at ungdomsskoleelevene hadde vært mer motiverte om deres egen kultur, ungdomskulturen, blir brukt som ressurs i skolen? På bakgrunn av dette har jeg valgt følgende problemstilling:

Hvilken plass har ungdomskulturen i skolen?

For å kunne svare på dette, synes jeg det er hensiktsmessig å redegjøre for begrepene ungdom og ungdomskultur, og starter derfor oppgaven med det. I denne delen vil jeg ha en delproblemstilling som lyder slik: *Hvilken betydning kan ungdomskultur ha for ungdom?* Jeg vil i den forbindelse trekke inn identitet, og prøve å argumentere for at ungdommenes kultur er et uttrykk for deres identitetsdannelse, som «svar» på delproblemstillingen. Deretter vil jeg rette blikket mot ungdomstrinnet for å kunne svare på hovedproblemstillingen. Jeg vil da først redegjøre for skolen som sosial møteplass for ungdom. Deretter vil jeg se på skolen som institusjon, og dens formål og oppgave. Etter dette vil jeg ta for meg hva som viser seg å være realitetene i dagens ungdomstrinn. I siste del av oppgaven, tar jeg for meg ungdomskulturens plass i skolen opp mot det jeg til da har lagt frem, og også i forhold til LK06. I denne delen vil jeg også drøfte «Ungdomstrinn i utvikling», et nasjonalt satsingsprosjekt for ungdomstrinnet med mål om å øke ungdomsskoleelevenes motivasjon. Dette vil jeg gjøre gjennom å se på to av bakgrunnsdokumentene for satsingsprosjektet, hhv. Stortingsmeldingen *Motivasjon – Mestring – Muligheter* og strategidokumentet *Motivasjon og mestring for bedre læring*, og drøfte noen sentrale elementer fra dem. Avslutningsvis vil jeg reflektere over det jeg har kommet frem til.

1.1 Metodisk refleksjon

Dette er en teoretisk oppgave, hvor jeg gjennom en hermeneutisk metode undersøker relevant litteratur og dokumenter for å finne svar på problemstillingen. I og med at jeg har tolket teori i lys av problemstillingen, har jeg måttet begrense meg, og oppgaven gir derfor ikke et fullstendig og dekkende bilde av teoriene jeg tar opp. Mitt mål er for eksempel ikke å gi en historisk gjennomgang eller utviklingsteoretisk beskrivelse av hva ungdom og ungdomskultur er, og derfor vil jeg begrense meg til å si noe om hva som generelt ligger i disse begrepene i dag. Jeg har også valgt å ikke gå dypt inn i eller sammenligne ulike teorier om verken ungdom eller identitet, selv om det finnes mange ulike perspektiver på dette. Ei heller skal jeg gi en detaljrik beskrivelse av ulike ungdomskulturelle uttrykksformer og livsstiler, da dette ville tatt for stor plass.

Ungdomskultur er et hovedtema for oppgaven, men en problematisk del av skriveprosessen har vært at jeg har hatt begrenset tilgang på faglitteratur om emnet som er skrevet etter 2004. Det meste av faglitteratur jeg har funnet om ungdomskultur, er skrevet på 90-tallet eller tidligere, og jeg har vurdert mye av denne litteraturen som utdatert. Jeg har altså prøvd å holde meg til den nyeste litteraturen som omtaler emnet.

Det er mange ulike måter jeg kunne løst en slik oppgave som det her på. Siden ungdomskultur i ungdomstrinnet er hovedtema for oppgaven min, og det akkurat er blitt satt i gang et satsingsprosjekt for nettopp ungdomstrinnet, mener jeg at det er både relevant og aktuelt å ta med litt om dette prosjektet i denne oppgaven. De to dokumentene jeg har valgt å se på, har jeg valgt fordi disse utgjør bakgrunnsdokumentene for satsingsprosjektet «Ungdomstrinn i utvikling». Jeg vil ikke gjøre en grundig analyse av disse dokumentene, men heller kommentere enkelte deler av innholdet som jeg selv ser på som relevant for resten av oppgaven.

2. Ungdom, ungdomskultur og identitet

2.1 Ungdom

«Ungdom» er et vanlig ord i det norske språk, som brukes både i hverdagstale og i medier. Ikke bare brukes ordet i hverdagen, men også offentlige institusjoner og organer har tatt i bruk ungdomsbegrepet, hvor siste del av grunnskolen – altså ungdomstrinnet – i denne oppgaven blir det viktigste eksempelet. Men hva ligger egentlig i begrepet ungdom? Hvem er ungdommer, og hva kjennetegner disse menneskene?

Betegnelsen ungdom definerer i vid forstand en fase eller periode av livet. I *Pedagogisk ordbok*, defineres ungdom som «person i aldersgruppen ca. 13-ca. 25 år» (2013, s.320). Det er imidlertid flere måter å forstå ungdomsalderen på, avhengig av hva slags perspektiv man tar. Ungdom kan betegne både en fysiologisk utviklingsfase, gjerne knyttet til puberteten, og en psykologisk livsfase, hvor det skjer betydelige endringer på både det kognitive, emosjonelle og sosiale planet (Fornäs, 1994; Befring, 1997). Disse synene representerer et tradisjonelt utviklingsperspektiv, hvor ungdom betraktes som en form for mentalitet eller sinnstilstand, og det kjente bildet «ung og forvirret» gjerne gjør seg gjeldende (Strandbu & Øia, 2007). Den unge utvikler økt evne til å tenke abstrakt, søke mening i tilværelsen og får en tendens til å anse jevnaldrende som mer signifikante enn foreldre. De nye evnene til å tenke, føle og handle skaper en ubalanse, en slags indre konflikt, og den unge blir opptatt av å kjenne seg selv (Befring, 1997). I tillegg til denne måten å forstå ungdom på, kan en også fra et mer sosiologisk perspektiv betrakte ungdom som en sosial kategori – en kulturelt skapt mellomfase mellom barndom og voksenalder. Ungdomstid blir da et fenomen konstruert av endringer i samfunnsmessige forhold (Lyng, 2004). Slike samfunnsmessige endringer er blant annet forlengelse av utdanningstiden, hvor skolegang utgjør et venterom mellom barndom og voksenliv, og ungdom betegner de som befinner seg i dette venterommet (Befring, 1997). Ifølge Imsen (2005) ligger det en uunngåelig spenning i alle teorier om barn og unges utvikling, en spenning som går på forholdet mellom ytre miljøpåvirkning og individuelle indre utviklingsprosesser. En kan ikke se bort ifra at det er et selvstendig individ som utvikler seg, på samme måte som at man ikke kan se vekk fra at miljøet og samfunnet vil spille en viktig rolle. For å begripe hva det egentlig innebærer å være ungdom, vil det altså være nyttig å kombinere ulike perspektiver for å få en helhetlig forståelse.

Ungdomstilværelsen er av en konstruktivistisk art, altså ikke noe som er gitt en gang for alle, men som stadig må reformuleres for å ha gyldighet i et samfunn i endring (Heggen, 2004). Det som i tidligere tider bare var et kort stadium, har med samfunnets endringer blitt en tilværelse som spenner seg over mange år, som et resultat av forlenget utdanningsløp og kommersielle kulturindustrielle interesser (Imsen, 2005). Det er altså vanskelig å avgrense ungdomstiden. Det er også umulig å gi et godt svar på hva ungdomstiden innebærer. Tidligere ble ungdom sett på som en enhetlig gruppe preget av opposisjon og opprørstrang (Imsen, 2005), en stereotypisk fremstilling som mange kanskje fremdeles har. Det er viktig å ikke glemme at ungdom er individer, og at det derfor ikke går an å definere dem som én type mennesker med helt like fellestrekk (Aagre, 2003). Ungdom er først og fremst mennesker, som inngår i sosiale sammenhenger, hvor både disse sammenhengene og kvaliteten av dem endrer seg over tid. Samfunnsmessige rammebetingelser har spilt, og kommer til å spille inn på hvordan betegnelsen ungdom blir definert. Selv om det både er vanskelig å avgrense ungdomstiden, og å gi en oversiktlig og konkret beskrivelse av hvem ungdom er, er de fleste fagfolk (slik jeg har skjønnet det) enige om ett viktig kjennetegn for ungdomsårene, uansett hvilket teoriperspektiv man har: Det dreier seg om en fase av livet hvor man forandrer seg og prøver ut nye ting, hvor man skal finne sin plass i samfunnet, skape mening i tilværelsen, og, ikke minst, markere seg selv som et eget individ.

2.1.1 Ungdom og identitetsdannelse i dagens samfunn

Som jeg nå har vært inne på, handler ungdomstiden på mange måter om å skape mening, finne sin plass, løsrive seg og bli et eget, unikt individ. Det dreier seg altså om identitetsdannelse. Hva vil det si å ha eller danne seg en identitet? En vid definisjon av begrepet kan være at en persons identitet er et hvert tilfredsstillende svar på spørsmålet «Hvem er jeg?» (Lyng, 2004). Det handler om å kjenne seg selv, vite hva man står for og være bevisst sin sosiale forankring. En subjektiv identitetsdannelse går altså ut på individets opplevelse av sin plass i verden, og en oppfatning av å være den samme personen i ulike situasjoner (Imsen, 2005; Bø & Helle, 2013). Selv om identitet forstås som forholdet individet har til seg selv, er det likevel slik at dette indre forholdet skapes og formes i interaksjon med omgivelsene, og identitetsdannelse er slik sett en sosial prosess (Lyng, 2004). Å utvikle en identitet dreier seg om å finne sin plass innenfor en sosial struktur, og å forstå seg selv i og gjennom den sosiale sammenhengen man tilhører (Imsen, 2005). Aagre skriver at det som er særegent med ungdomsårene i forhold til barndommen, er nettopp at det

i sterkere grad skapes en bevissthet om identitetsprosjektet. I ungdomstiden får man gradvis større frihet til å velge sin totale livsstil, som hvem man vil være sammen med, hvilke fritidsinteresser man vil drive med, hvilken utdanningsretning man vil ta, osv. På hvert av disse områdene må ungdommene gjøre aktive valg som vil ha konsekvenser for deres helhetlige identitetsarbeid (Aagre, 2003).

Men er det egentlig mulig for dagens unge å utvikle en mer eller mindre stabil identitet i det samfunnet vi lever i? Lyng (2004) skriver at flere av samtidens samfunnsforskere og sosiologer peker på hvordan samfunnet vi lever i preges av sosial mobilitet og kulturell endring, og at gamle normer, verditradisjoner og livsmønstre dermed forsvinner. Mens det før var vanlig å vokse inn i tradisjonelle bindinger og forhåndsbestemte identiteter, opplever ungdom i dag større frihet til å velge hvem de er og vil være, og moderne identitet er noe som må skapes av individet selv (Øia & Fauske, 2010). Ungdomsforsker Thomas Ziehe opererer med begrepet *kulturell frisetting* for å forklare dette. Dagens ungdom har blitt satt fri fra gamle kulturelle normer og tradisjoner, og må dermed i større grad enn tidligere konstruere og velge sin egen identitet (Illeris, 2012; Heggen, 2004). Den kulturelle frisettingen, sammen med kommersielle markedsføringer av verdier, livsstiler og identitetspakker, kan sies å ha forsterket graden av eksperimentering og utprøving som preger identitetsarbeidet i ungdomstiden (Lyng, 2004). Selv om ungdomstiden gjerne har blitt kraftig idealisert som frihetens, lykkens og uforpliktethets periode (Illeris, 2012), kan man tenke seg at samfunnet, slik bildet av det har blitt tegnet over, kan skape problemer for ungdommenes liv og identitetsprosjekter. Kravene til identitetsdannelsen har vokst drastisk med den kulturelle frisettingen, og dagens unge utsettes for økende press og høyere forventninger til å selv finne en vei og skape sin egen fremtid (Illeris, 2012). Det ligger et stort press på de unge i det å oppfylle samfunnets krav og forventninger. Deres situasjon er et liv i materiell overflod, med mange alternativer til både utdanningsveier og livsstiler, noe som kan skape forvirring og motløshet. Ifølge Befring tyder empiriske studier på at det har vært en stigende forekomst av alvorlige problemer i ungdomsalderen, som depresjoner, selvmord, spiseforstyrrelser og rusmisbruk. Disse problemene kan ha en sammenheng med sviktende håp og selvbilde, som en konsekvens av det postmoderne samfunnet (Befring, 1997). Presset som ligger på dagens ungdom, og risikofaktorene som kan være en konsekvens av dette presset, skaper behov for et trygt sted for ungdommene hvor deres identitetsprosjekt kan blomstre og bli ivaretatt på en hensiktsmessig måte. Skolen vurderes som en viktig arena for forebygging av diverse sosiale og psykiske problemer (Befring &

Moen, 2011), og kanskje kan skolen da være et trygt sted for ungdommenes identitetsdannelse? Dette kommer jeg tilbake til senere, men først vil jeg se på ungdomskulturen og dens betydning for ungdom.

2.2 Ungdomskultur

Ordet ungdomskultur er, som ungdom, et alminnelig ord som det blir tatt for gitt at de fleste forstår betydningen av. Men hvordan definerer man egentlig ungdomskultur? Kulturbegrepet generelt referer til alt det mennesket skaper, til levemåter og forestillinger, og til et menneskelig fellesskap som anvender ulike symbolspråk og -uttrykk for å skape mening (Fornäs, 1994). En forutsetning for å skille ut ungdomskultur som en egen type kultur, er å betrakte ungdom som en egen samfunnskategori - et eget fellesskap - med bestemte felles kjennetegn (Øia & Fauske, 2010). Ungdomskultur vil i den sammenheng bety alt det som skapes, formes og brukes av ungdom i deres hverdagsliv og -handlinger, og handler om særegne ungdomsfenomener og ungdomstendenser i samfunnet (Aagre, 2003). Med dette sagt, er det likevel vanskelig å gi en dekkende beskrivelse av ungdomskultur generelt eller peke på hva som binder ungdom kulturelt sammen. Ungdomskultur er en sekkebetegnelse som på mange måter handler om voksendistanse, men utover det dreier det seg i realiteten om et stort og uensartet mangfold (Jacobsen, 2000). De mange ungdomskulturelle uttrykkene dannes innenfor et jevnalderfellesskap av mer eller mindre likesinnede ungdommer, og består av svært ulike grupper med ulike stiluttrykk, meninger og verdi- og normoppfatninger (Imsen, 2005).

2.2.1 Ulike syn på ungdomskulturen

At de jevnaldrende får en mer betydningsfull rolle enn foreldre, har ført til et visst generasjonsskille mellom ungdom og voksne (Befring, 1997). Dette kan kanskje være en av grunnene til at det i det hele tatt oppstår en egen kultur forbeholdt ungdom, altså behovet for et fellesskap med like(re) oppfattelser av virkeligheten og samfunnet enn det «voksenkulturen» tilbyr. Uansett, innebærer generasjonsskillet at det oppstår ulike forventninger og oppfatninger av hva ungdomskultur innebærer – sett fra de voksnes perspektiv. Imsen skriver, litt satt på spissen, om to ulike syn på ungdomskulturen som har gjort seg gjeldende. Det ene kan beskrives som et pessimistisk syn på ungdomskulturene, hvor man mener det innenfor dem utvikler seg feil verdier og tvilsomme normer som ikke

stemmer overens med storsamfunnets verdioppfatning. Disse verdiene og normene dannes i møtet med mediens kommersielle påvirkning, som fyller et tomrom. Dette tomrommet blir sett på som et resultat av sviktende følelsesmessig og moralsk oppdragelse fra foreldre og skole, som kanskje er en følge av samfunnets oppløsning av tradisjonelle rammer og normer. Konsekvensene av ungdomskulturenes verdi- og normgrunnlag, blir da økt fremmedgjøring, vold, kriminalitet og fiendtlighet. Det andre synet på ungdomskultur er mer positivt, hvor de nye atferdsmønstrene hos ungdom ikke tolkes som et forfall, men betraktes som et resultat av den kulturelle frisettingen. Den postmoderne samfunnsutviklingen oppløser kulturelle tradisjoner, men likevel konfronteres ungdommene med tradisjonelle krav og forventninger. Ungdommene havner i en situasjon hvor de må eksperimentere og selv finne frem til egne verdier, når samfunnet ikke lenger er i stand til å formidle kollektive og offentlige verdigrunnlag, og ungdomskultur blir sett på som en slags motstand som mobiliseres når individet underkastes samfunnsmessige forhold det ikke lenger kan holde ut (Imsen, 2005). Ungdomskultur kan også innenfor dette synet betraktes som en generasjonskultur, i og med at ungdom er en gruppe mennesker født på samme tid. Ungdomskultur som generasjonskultur omdanner seg etter hvert til voksenkultur og blir i denne forstand et kulturelt speil inn i fremtiden (Strandbu & Øia, 2007).

2.2.2 Ungdomskultur som uttrykk for identitetsdannelsen

I boken *Ungdomskunnskap*, skriver forfatter Willy Aagre (2003) at ungdomskulturer, og dannelsen av dem, henger sammen med et ønske om å skape mening i forhold til den kulturelle samtiden. Den ungdomskulturelle formen for meningsskaping er grunnleggende sosial, og dannes i et fellesskap med like holdninger, meninger og verdier. Disse fellesskapene dannes når ungdom møtes, enten det er på fritiden eller på skolen. Ungdomskulturen er, som ungdom generelt, av en flytende karakter, og uttrykksformene er i stadig forandring i takt med samfunnet. Det som er felles for de ulike ungdomskulturene, både i tidshistorisk perspektiv og blant de ulike subkulturene, er at de inngår i en meningsskapende prosess ungdommer imellom, hvor det etableres en markering av det enkelte fellesskapet, og en avgrensing fra andre fellesskap. Denne meningssøkingen og meningsskapingen er noe som også kjennetegner ungdommenes individuelle identitetsdannelse. Som ungdomskultur, konstrueres identitet i en sosial sammenheng, hvor

man presenterer seg selv og tolker andres selvpresentasjoner gjennom en rekke symboler som kommer frem gjennom blant annet oppførsel, som væremåte, kroppsspråk, språkbruk, og preferanser, som klær, musikk og fritidsinteresser (Lyng, 2004). Ved hjelp av identitetssymboler plasserer ungdommene seg selv og andre i det sosiale landskapet, hvor deres samhandling preges av tydelige markeringer av hvem de er og hvem de ikke er. På samme måte markerer de ulike ungdomskulturelle grupperingene et internt fellesskap og avstand fra andre grupperinger gjennom tilsvarende identitetssymboler. Ungdomskultur er altså et meningssøkende fellesskap bestående av ungdom i den identitetsdannende fasen av livet. Som svar på delproblemstillingen jeg stilte innledningsvis, vil jeg derfor påstå at ungdomskultur er et uttrykk for ungdommenes identitetsprosjekt, hvor grupperingene på mange måter kan sees på som identitetskollektiver. I de moderne ungdommenes identitetsdannelse møter de unge krav til å velge sin egen identitet og sosiale tilhørighet. Dette handler om eksperimentering og utprøving av roller, som kan skje innenfor og gjennom de mange ungdomskulturelle uttrykksformene. Ungdomskulturer blir slik ulike fellesskap som tilbyr både en identitet og en tilhørighet.

3. Ungdomstrinnet som møteplass for ungdom

Når jeg nå har redegjort (i den grad det er mulig) for hva ungdom og ungdomskultur er, vil jeg gå over til ungdomstrinnet og dets betydning for ungdommene. Som belyst tidligere, har ungdom som sosial kategori gjerne blitt innrammet av utdanning og skoleløp. I Norge kan det å starte på ungdomstrinnet markere starten på ungdomsalderen (Lyng, 2004). For ungdom finnes det tre hovedarenaer der ungdomslivet, ungdomskulturen og identitetsdannelsen utfolder seg: Hjemmet, fritiden og skolen (Lyng, 2004). Selv om jeg i denne oppgaven vil fokusere på ungdomstrinnet, er det ikke dermed sagt at jeg undervurderer hjemmet og fritidens viktighet for de unges meningssøkende behov og deres generelle livsutfoldelse. Jeg vil likevel kunne påstå at mens man i hjemmet og fritiden kan ha stor frihet til å velge og gjøre som en vil, er skolen en noe spesiell arena. Den er den eneste felles møteplassen for så å si alle norske ungdommer, og ungdomstrinnet som sosialiseringsarena peker seg dermed ut som et viktig ungdomssted - et sted for ungdomskulturell utfoldelse og meningsskaping. I motsetning til andre arenaer i livet, som man kan velge å ta del i eller ikke ut ifra trivsel og følelse av å lykkes, er skolen nærmest en «tvangsmøteplass» hvor alle må være til stede og prestere, enten de vil eller ikke (Imsen, 2005).

Sosiale roller er et begrep som brukes for å forklare hvorfor vi opptrer slik vi gjør i ulike situasjoner, og hvilke forventninger som er knyttet til oss fra andre i disse situasjonene (Lyng, 2004). Innenfor skolehverdagen inntar ungdommene slike roller, basert på både deres selvoppfatning, og forventningene skolen har til dem. Selma Lyng skiller mellom to type roller ungdommene inntar i skolehverdagen, som begge dreier seg om å være elev, nemlig offisielle og uoffisielle elevroller. De offisielle elevrollene omfatter opptredener og væremåter som er konforme med skolereglementet og skolens formelle forventninger for læringssituasjoner, hvor elevene blant annet skal være konsentrerte, engasjerte, arbeidsomme og åpne for læring. Til tross for at den offisielle elevrollen er velkjent for majoriteten av dagens ungdomsskoleelever, oppstår likevel det man kan kalle uoffisielle elevroller. Dette er elevopptredener som gjerne bryter med skoleoffisielle regler, og som markerer en distanse til læringsaktivitetene. De uoffisielle elevrollene er verken uvanlige eller unormale, men derimot roller som klasserommets uformelle sosiale fellesskap skaper forventninger om. Ungdomsskoleelever er tross alt ikke bare enkeltindivider, men gruppe medlemmer med

forpliktelser til å følge uskrevne regler, normer og væremåter som oppstår i det sosiale landskapet av jevnaldrende og innenfor ungdomskulturen. De uoffisielle elevrollene er ikke bare roller som blir tildelt den enkelte av jevnalderfellesskapet. De er også symboler på ungdomsskoleelevenes identitet og selvoppfatning. Å utfordre eller bryte med de offisielle elevrollene, er effektive verktøy i ungdommenes arbeid med å sende ut meldinger om hvem de er og hvem de er å regne som, finne tilhørighet blant noen, og markere avstand fra andre (Lyng, 2004).

Siden skolen er en stor del av unges liv, både sosialt og læremessig, hvilken rolle spiller dagens skole i ungdommenes identitetsprosjekt? Er det slik at skolen legger til rette for utfoldelse av ungdomslivet og tar deres kulturelle uttrykksformer på alvor? Før jeg går inn på disse spørsmålene, og prøver å redegjøre for skolens betydning for ungdommene, vil jeg først ta for meg skolens formål og funksjon, og finne ut hva skolens oppgave egentlig er – ideelt sett.

3.1 Skolens formål og oppgave

Skolen er en av samfunnets viktigste institusjoner. Ikke bare er den en utdanningsinstitusjon som skal gi barn og unge systematisk opplæring og utdanning (Imsen, 2009), men den er også den største oppvekstsaktøren vi har, som har et stort ansvar i det å oppdra elevene til å bli fremtidige samfunnsdeltakere, riktignok i samarbeid med hjemmet (Befring & Moen, 2011). Mange forbinder kanskje skolen først og fremst med et sted for tilegnelse av nødvendig kunnskap, og det er for så vidt riktig. Skolens oppgave er å gi kunnskap – kunnskap om så å si alt. Samfunnet vi lever i har gjerne blitt betegnet som et kunnskapsamfunn, det vil si at det drives av hjernekraft - evnen til å tenke, lære og skape nytt. Kunnskap har blitt landets viktigste ressurs, og utdanning er slik sett avgjørende for utvikling og for å skape en solid kunnskapsøkonomi (Hargreaves, 2004). Derfor legges det vekt på skolens kunnskapsformidling, hvor kravene ser ut til å skjerpes jo lenger moderniseringen av samfunnslivet kommer. Mest mulig kunnskap til flest mulig er en viktig forutsetning for å sikre og styrke landets økonomi og velferd (Imsen, 2005).

Skolens ansvar og overordnede oppgave er formulert og formalisert gjennom opplæringsloven – lovverket for skolen – som er fastsatt av Stortinget og som tydeliggjør skolens sentrale forpliktelser (Befring og Moen, 2011; Imsen, 2009). Hovedprinsippene for

denne loven er formulert i formålsparagrafen, som ligger til grunn for blant annet Læreplanverket for Kunnskapsløftet og generell virksomhet i skolen. Formålsparagrafen forklarer at opplæringen skal bygge på «rette» verdier, gi innsikt i og forståelse av kulturarven, og fremme demokratisk deltakelse. Det kommer også frem at opplæringen skal bidra til at elevene utvikler «kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet» og at skolen skal møte elevene «med tillit, respekt og krav og gi dei utfordringar som fremjar danning og lærelyst» (Opplæringsloven, 1998, §1-1). Slik jeg tolker dette skal ikke skolen bare være en kunnskapsformidlende instans som overfører skolefaglig stoff til elevene. Det ligger mer i skolens oppdragermandat enn kompetanseutvikling og kvalifisering for arbeidsliv for å sikre økonomisk vekst og velferd. Som sosialisering sin stans må skolen nemlig bidra til utvikling hos den enkelte elev. Skolen skal utvikle eleven, ikke bare kunnskapsmessig, men også sosialt, følelsesmessig og moralsk, og støtte elevenes allsidige utvikling på en positiv måte for å skape et godt grunnlag for deres videre utvikling og læring. Både det skolefaglige innholdet og skolegangen generelt, skal bidra til individuell vekst, slik at elevene kan bli selvstendig tenkende mennesker, som vokser opp til å bli frie, opplyste og ansvarlige (Imsen, 2005). Dette innebærer, etter mitt syn, at skolen har en identitetsskapende funksjon – den skal bidra til elevenes utvikling av en identitet.

3.2 Realiteter i dagens ungdomstrinn

Jeg stilte tidligere spørsmål om det tilrettelegges for ungdomslivet og ungdommenes identitetsdannelse i dagens skole. Flere studier viser at norske ungdommer oppfatter skolen som kjedelig (Øia & Fauske, 2010; Aagre, 2003). De unge ser ut til å reagere på at mye av det skolefaglige innholdet føles påtvunget, unødvendig og unyttig (Illeris, 2012). Mange ungdomsskoleelever føler at de ikke får brukt seg selv, opplever liten mening med det skolefaglige innholdet og at innholdet er for teoretisk (Øia, 2011). Er det slik at skolen er for fagsentrert, og at den enkelte elevs personlige utvikling ikke vektlegges slik det kanskje bør? Som jeg har belyst i det foregående, er en viktig del av utdanningssystemet å tilrettelegge slik at den forbinder det skolefaglige innholdet og kompetanseutviklingen med personlighetsmessige og identitetsmessige utviklingsmuligheter (Illeris, 2012). Skolen har som oppgave å ivareta faglig læring, men også å «...stimulere elevene i deres personlige utvikling og identitet» (Kunnskapsdepartementet, 2006, s.25). Men gjøres dette egentlig på

ungdomstrinnet? Flere skoleforskere peker på at dagens skole preges av et læringspress, påskyndet av kunnskapssamfunnets behov for kompetanse og kvalifikasjon for arbeidslivet (Biesta, 2014). Har det blitt et hastverk med kompetanseutviklingen som resultat av samfunnets kunnskapsbehov for å sikre landets økonomi? Imsen hevder at det i skolen har skjedd en dreining fra å være et sted elevene skal trives og lære, til et sted elevene skal lære mest mulig på kortest mulig tid. Skolen har dermed blitt mer resultatorientert og målstyrt, hvor prøveresultater og skåring på blant annet PISA-undersøkelser teller mer enn den enkelte elevs individuelle utvikling (Imsen, 2005). Mye av læringen som skjer i dagens «teoriskole» kan også føles som tvungen læring for ungdomsskoleelevene og det «... ser ut til å være grunnlag for å konkludere med at skoleopplæringen har minimal betydning for mange unges kunnskaper og interesser senere i livet» (Befring & Moen, 2011, s.100). Selv om læreplanverket presiserer at elevene skal være aktive, handlende og selvstendige, er det fare for at skolens fagsentrering og resultatorientering vil medvirke til å forme dagens ungdom til passive, reseptive og konforme individer (Befring, 1997). Det kan dermed se ut som den identitetsmessige utviklingen kommer i bakgrunn av tilegnelse av skolefaglig kunnskap i dagens ungdomstrinn.

Man kan spørre seg hva som egentlig er viktigst i skolen: kunnskapstilegnelse og faglig kompetanseutvikling, eller personlig vekst og dannelse hos den enkelte? Bør skolen fokusere på utviklingen av ungdommenes identitet, eller deres kvalifisering til fremtidige yrker? Det bør vel strengt talt ikke være et spørsmål om enten eller, etter mitt syn. Jeg vil påstå at personlig utvikling og skolefaglig kunnskapstilegnelse på en måte henger sammen, og at det burde være en god kombinasjon av begge deler i skolehverdagen. For den personlige utviklingen og dannelsen av en identitet, trengs det blant annet kognitive evner og kunnskapsbasert erfaring som ungdommene kan både utvikle og få nettopp gjennom skolefaglig læring. På samme måte kan ungdommene tilegne seg nødvendig skolefaglig kunnskap om den gjøres relevant for deres eget liv. Det kan kanskje da legges til rette for en type meningsskaping og nyttegjøring av det skolefaglige, som kan bidra til utvikling av en konstruktiv identitet. Skoleinnholdet burde kanskje derfor legges nærmere det ungdommene kjenner til, slik at de får opplevelsen av at det er relevant for dem. Kunne dette for eksempel gjøres ved at opplæringen tar i bruk ungdomskulturen på en konstruktiv måte?

4. Er ungdomskulturen et fremmedelement i skolen?

Som vi har sett, opplever ikke ungdommene i dag det skolefaglige innholdet som relevant for deres liv (iallfall ikke her og nå). Hvorfor er det slik? Kan det være fordi det er for stor forskjell mellom ungdomskulturen og skolekulturen? Er det på grunn av ungdommenes identitetsprosjekt, og at det skolefaglige innholdet ikke appellerer eller får noen verdi så lenge de ikke får bruk for det i sin meningsskaping? Det kan synes å være vanskelig å skape en utdanning som både motiverer, involverer, engasjerer og inkluderer ungdomsskoleelevene om de har en oppfatning av pensum, fagenes innhold, undervisningen og karakterene som et nødvendig onde de ikke ser hensikten med eller kan bruke til noe (Lyng, 2004; Illeris, 2012). At ungdomsskoleelevene oppfatter innholdet i skolen som kjedelig og lite relevant, betyr likevel ikke at de nødvendigvis mistrives i skolen. Som mennesker som befinner seg i en periode for identitetsarbeid, og hvor jevnaldrende og ungdomskultur har mye å si for hverdagslivet, kan skolen oppleves som en viktig sosial arena (Øia & Fauske, 2010; Ulvik, 2009). Det kan altså se ut som at skolen er svært betydningsfull i ungdommenes liv, men ikke på den måten samfunnet og skolesystemet kanskje vil at den skal være. Illeris (2012) hevder at skolen først og fremst ivaretar den faglige læringen, mens det som i bredeste grad opptar ungdommene, er identitetsprosjektet og de sosiale fellesskapene. Signaliserer ikke dette et behov for å rette pedagogisk oppmerksomhet mot ungdomstrinnet, og bygge en bro mellom den faglige og den sosiale aktiviteten som foregår der? Og kan denne broen bygges gjennom å ta i bruk ungdomskulturen i opplæringen?

4.1 Ungdomskultur i LK06

Ordet ungdomskultur nevnes (utenom i noen av kompetansemålene i læreplaner for fag) kun i Læreplanverkets (2006) generelle del. Den generelle delen av læreplanen inneholder det verdimessige, kulturelle og kunnskapsmessige grunnlaget for skolen, og beskriver kvaliteter, holdninger og evner som opplæringen skal fremme hos den enkelte elev, for at den enkelte skal være rustet til å møte livets utfordringer og oppgaver. Ordet ungdomskultur nevnes i den generelle delen tre ganger, første gang i tittelen til underkapittelet «En sammensatt ungdomskultur», og de to siste innenfor dette underkapittelet (Kunnskapsdepartementet,

2006, s.19.). Ungdomskultur blir her betegnet som en innadvendt og selvbeskuende kultur, som oppstår gjennom økende bruk av massemedier som utsetter ungdommene for motstridende verdisyn, og setter dem i en passiv tilskuerrolle. Hva slags syn på ungdomskulturen er det utdanningssystemet uttrykker gjennom dette? Dette minner om det pessimistiske synet på ungdomskultur som jeg redegjorde for tidligere, med en oppfatning om at det innenfor ungdomskulturen kan utvikles tvilsomme verdier og normer gjennom mediepåvirkning, som ikke stemmer overens med de verdier og normer skolen skal fremme. Det står også i den generelle delen at skolen skal danne en motvekt til omgivelsenes negative påtrykk (Kunnskapsdepartementet, 2006, s.19), at den skal forsvare ungdomsalderens egenverdi, men også være et alternativ til ungdommenes kultur (Kunnskapsdepartementet, 2006, s.13), og at den skal «finne den vanskelige balansen mellom å anspre, utnytte og danne motvekt mot den kultur de unge selv skaper» (Kunnskapsdepartementet, 2006, s.19). Skolen får her en rolle som «motkultur» til mye av det som både opptar og fascinerer ungdom. Dette kan skape en betydelig kløft mellom lærere og elev om skolen skal holde på en slik negativ innstilling til ungdomskulturer og deres innhold, som blant annet medier og ungdommers bruk av teknologi (Aagre, 2003).

Men hvorfor er det slik at skolen har en rolle som motkultur? Er det basert på en oppfatning av at ungdomskulturen er skadelig, og kan ødelegge all form for læring om den slipper til i skolen? En pessimistisk påstand om dagens ungdomskultur, er at det er en profittbasert konstruksjon som i hovedsak blir styrt av kyniske markedsinteresser, som påvirker ungdom negativt gjennom medier og reklame (Befring, 1997). I sin usikre identitetsjakt er ungdom et lett bytte for mediasamfunn og marked som tilbyr «identitetspakker» med en ferdig produsert stil (Øia & Fauske, 2010). Det er nok ikke til å feie vekk at medier har en stor rolle i ungdommers liv, og selvfølgelig er det også en fare for at ulike massemediers kommersielle påvirkning kan ha negativ effekt på ungdommene. Likevel kan det være nyttig å ha en mer positiv holdning til ungdomskulturens mediebruk. Ungdom er ofte de første brukerne av ny teknologi og nye medier, og bruker disse som både sosiale møteplasser, og for å fange opp nye trender og uttrykksformer (Aagre, 2003). Derfor er det nok ikke til å unngå at medier alltid vil spille en viktig rolle i ungdoms identitetsarbeid og kulturskaping, nettopp fordi medier og produktindustrien markedsfører ulike livsstiler, og gir ungdommene mulighet til å bokstavelig talt «browse» gjennom de mange identitetspakkene og velge det de selv føler er riktig. Den «moderne» ungdomskulturen trenger ikke være ødeleggende, verken for ungdommene selv eller samfunnet, men de må kanskje få hjelp til å utvikle evner til å tenke

kritisk og sortere i alt mylderet av informasjon og inntrykk, som også er egenskaper den generelle delen vektlegger at eleven skal utvikle. Er det ikke mer formålstjenlig om skolen har et mer dynamisk møte med ungdomskultur, enn å bare avvise den eller være en motkultur?

4.2 Satsing på ungdomstrinnet

Ungdomstrinnet har blitt betegnet som «det glemte skoletrinn», skvist mellom barneskole og videregående opplæring, som begge har fått mer oppmerksomhet av skiftende statsråder opp gjennom tidene. I 2011 la regjeringen frem, for første gang på 40 år (Kunnskapsdepartementet, 2012), en egen melding til Stortinget om ungdomstrinnet. Meldingen ble kalt *Motivasjon – Mestring – Muligheter*, og gir en gjennomgang av ungdomstrinnets utfordringer og behov for en tiltaksstrategi, hvor målet er å gi elevene på ungdomstrinnet økt motivasjon for styrket læring og bedre læringsresultater (Kunnskapsdepartementet, 2011). I 2012 sluttet Stortinget seg til meldingen, og samme år la Kunnskapsdepartementet frem strategidokumentet *Motivasjon og mestring for bedre læring*, med tiltak for et satsingsprosjekt for ungdomstrinnet kalt «Ungdomstrinn i utvikling». Dette satsingsprosjektet skal spenne over en femårs-periode, og ble satt i gang for fullt skoleåret 2013/14. Målet for prosjektet er, i samsvar med målene fra stortingsmeldingen, økt motivasjon, mestringsopplevelse og læringsutbytte for alle ungdomsskoleelever gjennom mer praktisk og variert undervisning, hvor de prioriterte satsingsområdene er styrket klasseledelse, og fokus på regning, skriving og lesing i alle fag (Kunnskapsdepartementet, 2012).

4.2.1 *Motivasjon – Mestring – Muligheter*

I bakgrunnsdokumentet for satsingsprosjektet, *Motivasjon – Mestring – Muligheter* (Kunnskapsdepartementet, 2011) legges det frem en del funn fra det norske ungdomstrinnet som gir indikatorer på at noe må endres – og som samsvarer med teorien jeg til nå har lagt frem. Basert på statistikk og forskning, legger dokumentet blant annet frem at ungdomsskoleelever er de elevene i det norske skolesystemet med lavest motivasjon for læring, og at mange av ungdommene opplever skolehverdagen som kjedelig og monoton, og lite knyttet til deres erfaringer. Det legges også frem i meldingen at det ikke først og fremst er forhold ved ungdomstrinnet i seg selv som ser ut til å være grunnen til den lave

motivasjonen (Kunnskapsdepartementet, 2011,s.13), og at mange av ungdommene uttrykker at de i stor grad trives på skolen. Hva er det da som er grunn til den lave motivasjonen? Ungdomstrinnet ser ut til å være viktig som en møteplass med jevnaldrende, og mange av ungdomsskoleelevene gir uttrykk for at det mest betydningsfulle for dem med skolen nettopp er det sosiale (Kunnskapsdepartementet, 2011,s.102). Som nevnt tidligere, kjennetegnes ungdomsalderen av en søken etter identitet og behovet for å høre til i grupper og ungdomskulturen. Når det viktigste med skolehverdagen for mange av ungdommene viser seg å være det sosiale, er det kanskje nærliggende å tenke at ungdommenes fokus på eget identitetsprosjekt og ungdomskulturelle fellesskap er noe som påvirker deres motivasjon i læringssituasjoner. Utfordringen med ungdomstrinnet er, slik jeg ser det, å motivere ungdommene til å jobbe med skolefagene gjennom å skape en bro mellom faginnholdet og det som opptar dem i deres situasjon, for å knytte opplæringen til deres eget vil og styrke læringsutbyttet. Etter min mening dreier dette seg om å i større grad integrere ungdomskulturen i undervisningen og skolehverdagen.

Hvordan skal man, ifølge stortingsmeldingen, øke elevenes motivasjon på ungdomstrinnet? Ungdomsskoleelevenes motivasjon er avgjørende for deres læringsutbytte, og i følge stortingsmeldingen er det flere faktorer som kan øke den. Blant annet legges det vekt på generelle prinsipper for god opplæring, som lærerens relasjon til elevene, tydelig klasseledelse, god vurderingspraksis og tilbakemeldinger, godt hjem-skole samarbeid og tilpasset opplæring med realistiske utfordringer som gir mestringsopplevelser. De faktorene jeg derimot biter meg merke i, og som fremholdes som noe av det viktigste for å øke ungdomsskoleelevenes motivasjon, er at undervisningen og opplæringen må være variert og praktisk, og oppleves som relevant og meningsfull. Ungdommene selv uttrykker at de foretrekker praktisk og variert undervisning, og elevene viser seg å være mest fornøyd med praktiske og estetiske fag som kunst og håndverk, musikk og kroppsøving (Kunnskapsdepartementet, 2011,s.38). Er dette kanskje fordi disse fagene ligger nærmere elevenes hverdag og, ikke minst, nærmere ungdomskulturen? Kan det være at motivasjonen i disse fagene er høyere fordi de gir mulighet for elevene å uttrykke sin identitet og sosiale tilhørighet i oppgaver og aktiviteter? Det er verdt å merke seg at ungdomskultur kun nevnes én gang, og dette i forbindelse med nynorskspråklige elevers positive holdning til bokmål, som sannsynligvis kommer av at de møter denne målformen i ungdomskulturen (Kunnskapsdepartementet, 2011,s.53). Hvorfor er ikke ungdomskulturen vektlagt når det kommer til å gjøre undervisningen relevant og meningsfull for ungdomsskoleelevene?

4.2.2 Motivasjon og mestring for bedre læring

Motivasjon og mestring for bedre læring er strategidokumentet for «Ungdomstrinn i utvikling». Helt i starten av strategidokumentet legges det vekt på tre overordnede mål: Før det første at alle elever skal inkluderes og oppleve mestring, og for det andre at alle skal beherske grunnleggende ferdigheter. Disse målene regnes som en forutsetning for det tredje, som er at alle skal fullføre videregående opplæring. Det gjøres et poeng ut av at varierte arbeidsmåter er viktig for elevenes motivasjon, og hovedfokuset ligger altså på mer praktisk og variert undervisning. Men hvordan skal man som lærer gjøre undervisningen mer praktisk og variert? Dette sier ikke dokumentet noe om, og de såkalte tiltakene gir ikke konkrete føringer, men virker, etter mitt syn, å bare være utgreiinger om generelle forpliktelser de ulike aktørene i teorien har, og hvordan de ulike rollene (elev, lærer, skoleledelse osv.) ideelt sett bør utspille seg. Hvorfor legger ikke strategidokumentet frem konkrete tiltak? Og er det egentlig variert undervisning nok for å øke elevenes motivasjon? Man skulle vel kanskje tro at det innholdsmessige er viktigere enn arbeidsmetode, og at variasjon av undervisningen kanskje bare er en måte å gjøre den mindre monoton på? Det nevnes flere ganger i strategidokumentet at opplæringen må gjøres relevant for elevene, slik at de skal «forstå hvorfor de skal gjøre en innsats i skolearbeidet» (Kunnskapsdepartementet, 2012, s.6). Men hva ligger egentlig i begrepet relevant? Og skal det virkelig gjøres relevant kun for at ungdommene skal gjøre en innsats på skolen, slik sitatet hentyder? Burde ikke relevansen av faginnholdet også være subjektivt viktig, og bidra til den enkeltes identitetsdannelse? I så fall burde undervisningen kanskje knyttes mer til ungdomslivet og ungdomskulturen...?

Det slår meg at ord som «ungdomskultur», «elevenes hverdagsliv/-erfaringer» eller «elevenes interesser» ikke nevnes i dokumentet, og i hvert fall ikke i sammenheng med at opplæringen skal oppleves som relevant og meningsfull. Er ikke nettopp det å koble det skolefaglige opp mot ungdomsskoleelevenes liv det som kan gjøre faginnholdet relevant for dem? Om skolen virkelig har et identitetsdannende formål, hvor hver enkelt elev skal utvikle en identitet og finne mening i tilværelsen, og ungdomskulturen faktisk er et uttrykk for ungdomsskoleelevenes identitetsprosjekt og meningsskaping, ville det ikke da vært naturlig å utnytte ungdomskulturen som ressurs i skolen, og dermed gjøre undervisningen relevant for elevene? Når dette ikke vektlegges, eller i det hele tatt nevnes som en del av satsingsprosjektet, er det da en annen bakenforliggende intensjon med det? Kanskje dreier det seg ikke om elevenes personlige utvikling, mestring og meningsskaping i det hele tatt,

men at satsingsprosjektet heller er et skjult forsøk på å heve kunnskaps- og kompetansenivået i skolen i henhold til internasjonale krav? Dette er selvsagt bare spekulasjoner fra min side, men det kan nesten virke som at prosjektets drivkraft kan ligge i kunnskapssamfunnets behov for kompetanse, og at målet med å styrke elevenes motivasjon ikke er for deres egen del, men for å sikre landets økonomi ved at flest mulig tar videre og høyere utdanning i fremtiden.

5. Avsluttende refleksjoner

Problemstillingen jeg stilte innledningsvis var hvilken plass ungdomskulturen har i skolen, og etter det jeg nå har skrevet, mener jeg det kommer an på aktørperspektiv. Jeg sitter igjen med inntrykket av at ungdomskulturen faktisk er et fremmedelement i opplæringen, og at skolesystemet oppfatter ungdomskulturen som noe negativt, noe som må holdes under kontroll, og som ikke skal ha noen plass i skolehverdagen. Det er et faktum at norske ungdomsskoleelever opplever skoleinnholdet som kjedelig, lite relevant og uten tilknytning til deres eget liv, og de gir uttrykk for at de ønsker noe annet. Det viser seg at skolen og skoleinnholdet ikke klarer å komme ungdommene helt i møte, når ungdommene selv uttrykker at skolens viktigste funksjon er at den er en sosial møteplass. Dette er også noe skolesystemet anerkjenner i sitt satsingsprosjekt for ungdomstrinnet, selv om det der er mer variert og praktisk undervisning som får hovedfokus. Det virker som at å ta bruk av ungdomskulturen i skoleinnholdet ikke er et alternativ, når det verken nevnes i bakgrunnsdokumentet til, eller i selve strategidokumentet for satsingsprosjektet. Det kan også virke som at det er en klar oppfatning om at ungdomskulturen er noe som må kues, og at skolen faktisk skal opptre som en motkultur i forhold til den, om man ser på hva som står i LK06. Selv om skolesystemet ser ut til å konsekvent holde ungdomskulturen ute av opplæringen, er likevel ungdommenes egen kultur en uunngåelig del av skolehverdagen. Skolen og klasserommet er sosiale møteplasser for ungdommene, hvor det skjer mye utenomfaglig aktivitet, og hvor ungdommene har behov for å uttrykke identitet og gruppetilhørighet. Som Utdanningsdirektoratet selv uttrykker, eksisterer det i skolen en egen ungdomskultur som det er viktig å kjenne til for å forstå elevenes handlinger (Utdanningsdirektoratet, 2013). Så hvordan skal skolen kunne gjøre noe med alt dette? Skolen har tradisjonelt møtt (og møter fortsatt?) ungdomskulturen med taushet, fiendtlighet og avvisning (Aagre, 2003). Men at det finnes forskjeller mellom skolekulturen og ungdomskulturen trenger vel ikke være en negativ ting? Kunne det ikke tenkes at nettopp disse forskjellene kan brukes som en dynamisk ressurs for å bidra til blant annet elevmedvirkning og –involvering, og ikke minst, et skolefellesskap med både elever og lærere? Skolen kan vel kanskje, gjennom å forene det skolekulturelle og det ungdomskulturelle, skape en sammenheng mellom de to kulturene, hvor de kan møtes på nye, fruktbare måter. Dette kan kanskje føre til at elevenes «to verdener» innenfor skolen, altså den faglige og den sosiale, griper inn i hverandre og forenes, noe som kan være positivt

for ungdomsskoleelevenes læringsutbytte ved at det spiller på deres egen erfaring og kunnskap. Det kan også tenkes at dette kan ha en positiv virkning på ungdommenes identitetsdannelse, siden skolen da blir et sted hvor det blir mulig å, både i undervisningen og i friminuttene, gi uttrykk for egen identitet og individualitet. Det kan tenkes at det er hensiktsmessig for både motivasjonen og læringsutbyttet til ungdomsskoleelevene å utnytte deres interesse for ungdomskulturelle fenomener.

Det kan likevel også være ulemper med å ta i bruk ungdomskulturen i opplæringen, om det ikke gjøres «riktig». Om skolehverdagen i for stor grad blir formet i ungdomskulturens bilde, er det en fare for at den blir trivialisert og at det dannes et uklart skille mellom skolekunnskap og hverdagsviten, eller skolereglement og fritt handlingsrom. Dette kan ha negativ betydning for nødvendig kompetanse- og kunnskapsutvikling (Nome, 2011). Å ta i bruk ungdomskulturen på ungdomstrinnet vil ikke innebære at læreren skal fremstå som hip, kul og ungdommelig, eller at undervisningen skal foregå på «slang». Å bruke ungdomskulturen vil heller ikke dreie seg om å bekrefte det ungdommene vet og kan fra før. Det ville vært lite hensiktsmessig om undervisningen og opplæringen kun inneholdt elementer fra ulike ungdomskulturelle uttrykksformer «bare for å ha det med» slik at skolehverdagen kun blir nærmere hverdagslivet. Det må selvfølgelig være et faglig kunnskapsinnhold som både skal strekke elevene og utvikle deres evner, samtidig som de bør føle at undervisningsinnholdet relateres til deres liv og meningsskaping, og dermed får en identitetsdannende funksjon. Det kan være hensiktsmessig at ungdommene får mulighet til å uttrykke sin identitet og markere seg som både individ og gruppedlem i undervisningssammenheng, samtidig som det faglige innholdet åpner for å stille seg kritisk til egne preferanser og uttrykksmåter gjennom å utfordre og utvikle elevene. Kanskje kan elevene da utvikle evne til å ta egne valg, sortere i mylderet av inntrykk, utvikle fleksible holdninger, selvtillit, samt motstandsdyktighet som er nødvendig for å konstruere sin egen identitet i dagens samfunn. En skole for ungdom er en skole hvor de unge ikke bare oppholder seg, men hvor de ønsker å være for å leve og lære. For å virkelig gjøre undervisningen både faglig og relevant, kan det tenkes at lærere og skolepersonell må ha nødvendig ungdomskulturell kunnskap for å kunne bruke de unges kultur som ressurs i skolen. Skolens oppdrag er fremdeles å oppdra, men nye tider og den «nye» ungdommen krever kanskje en litt annen oppdragelse enn den skolen gjennomfører i dag.

Litteraturliste

- Aagre, W. (2003) *Ungdomskunnskap: hverdagslivets kulturelle former*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Befring, E. (1997). *Oppvekst og læring : Eit sosialpedagogisk perspektiv på barn og unges i velferdssamfunnet*. Oslo: Det Norske Samlaget.
- Befring, E & Moen, B. (2011). *Ungdom, læring og forebygging*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Biesta, G. J. J. (2014). *The beautiful risk of education*. Boulder: Paradigm Publishers.
- Bø, I. & Helle, L. (2013) *Pedagogisk ordbok*. Oslo: Univeritetsforlaget.
- Fornäs, J. (1994). Ungdom, kultur och modernitet. I Fornäs, J., Boethius, U., Forsman, M., Ganetz, H. & Reimer, B. *Ungdomskultur i Sverige* (FUS-rapport nr 6, 1994, s.13-26). Stockholm/Stehag: Brutus Östlings Bokförlag Symposion. Lokalisert på: <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:145383/FULLTEXT01.pdf>
- Hargreaves, A. (2004) *Læring og undervisning i kunnskapssamfunnet. Utdanning i en utrygg tid*. Trondheim: Abstrakt forlag AS.
- Heggen, K. (2004) *Risiko og forhandlinger:Ungdomssosiologiske emner*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Illeris, K. (2012). *Læring*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Imsen, G. (2005) *Elevenes verden: Innføring i pedagogisk psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Imsen, G. (2009). *Lærerens verden: Innføring i generell didaktikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jacobsen, H. (2000). *Ungdomsarbeideren: Om kultur og metode i fritidsklubber*. Oslo: Kommuneforlaget.

- Kunnskapsdepartementet. (2006). Læreplanverket for Kunnskapsløftet. [Oslo]: Kunnskapsdepartementet. (Henvisninger i tekst viser til trykt utgave).
- Kunnskapsdepartementet. (2011). *Motivasjon – Mestring – Muligheter: Ungdomstrinnet*. (Meld.St. nr. 22, 2010-2011). Oslo: Departementet.
- Kunnskapsdepartementet. (2012). *Strategi for ungdomstrinnet. Motivasjon og mestring for bedre læring*. Oslo: Departementet.
- Lyng, S. T. (2004). *Være eller lære?: Om elevroller, identitet og læring i ungdomsskolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Nome, D. Ø. (2011). Skolen – mellom ungdom og sosiale medier. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 95(1), 70-78.
- Opplæringsloven, LOV-1998-07-17-61. § 1-1. (2008).
- Strandbu, Å. & Øia, T. (Red). (2007). *Ung i Norge: Skole, fritid og ungdomskultur*. Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
- Ulvik, M. (2009). Slik eleven ser det – skolens bidrag i unge menneskers liv. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 93(2), 97-109.
- Utdanningsdirektoratet. (2013). *Relasjoner mellom elever*. Lokalisert på <http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/Elevrelasjoner/Relasjoner-mellom-elever/Sosial-faglig-og-emosjonell-utvikling-og-laring/>
- Øia, T. (2011). *Ungdomsskoleelever: Motivasjon, mestring og resultater*. Norsk Institutt for Forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring (NOVA Rapport 9, 2011). Lokalisert på http://www.nova.no/asset/4604/1/4604_1.pdf
- Øia, T. & Fauske, H. (2010). *Oppvekst i Norge* (2.utg). Oslo: Abstrakt forlag.